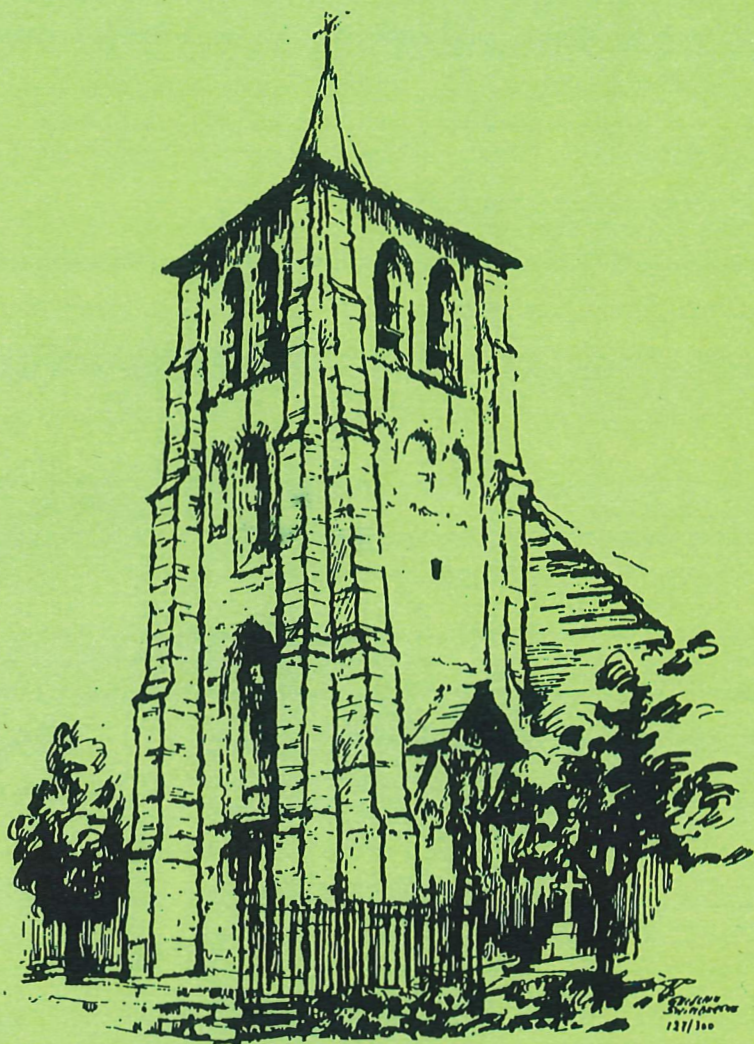

ZILLEGHEM

MAART 1997 - 18de JAARGANG - Nr 1
DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT.

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Denys Bertrand	<i>Ik zag Cecilia komen... en gaan. Het vroegste muziekverenigingsleven te Zedelgem. (1833-1854)</i>	3
Cappon Géry	<i>Zedelgem en Veldegem in 1845 Bodemgebruik, bevolking en eigenaars</i>	11
Deceuninck Victor	<i>Zedelgem in feest</i>	31

MAART 1997 - 18de JAARGANG - Nr 1

REDACTIE EN BEHEER

Bertrand Denys
Patrick Arnou
Johan Braet
Géry Cappon
Victor Deceuninck
Filip Demeyer
Michel Demeyer
Jef Depuydt

Klaprozenlaan 13, Loppem
B.J. Lievensstraat 12, Zedelgem
Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Patrijzenhoek 9, Zedelgem
Groenestraat 29, Zedelgem
Aartrijkestraat 18, Aartrijke
Aartrijkestraat 18, Aartrijke
Eernegemsestraat 6, Aartrijke

Lidmaatschap: 250 F

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

Studies verschenen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Verantw. Uitgever: Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 LOPPEM

IK ZAG CECILIA KOMEN... EN GAAN

Het vroegste muziekverenigingsleven te Zedelgem (1833-1854)

Bertrand Denys

In 1984 vierde de Zedelgemse harmonie "Kunst en Vermaak" haar honderdjarige bestaan op een luisterrijke manier⁽¹⁾ en werd kort daarna verheven tot de categorie van de koninklijke verenigingen. Voorzitter Haesaert en zijn dynamische bestuur refereerden naar 1884 als jaar van ontstaan.

De fanfare heette toen Sint-Cecilia. Frederik Ronse schreef daarover echter in zijn "Geschiedenis van Zedelgem...": "In 1891 kwam de Fanfaremaatschappij "Sinte Cecilia" tot stand",⁽²⁾ zich baserend op de stichtingsdatum (1891) in het fanfareglement.

Volgens Luc Haeghebaert in zijn onuitgegeven licentiaatsverhandeling, werd de fanfare St.-Cecilia te Zedelgem in 1880 gesticht, net als die van Ruddervoorde. Hiervoor baseerde hij zich op "L'annuaire Musicale de Belgique" van J. Dufrane⁽³⁾. Wat daarbij echter vaak veronachtzaamd wordt, is het bestaan van muziekverenigingsleven in Zedelgem rond 1840.

In de beginjaren van het Belgisch Koninkrijk, werden de nationale feestelijkheden op het einde van september georganiseerd (herdenking van de opstand tegen de Nederlanders).

In september 1833 werd dit feest te Zedelgem met klokgelui, kanoonschoten, plechtige misviering en volksspelen als mastklimmen

en zaklopen opgeluisterd. Tijdens het volksfeest speelde de plaatselijke "Maatschappij van Toonkunde" enkele muziekstukjes en zong een reeks liederen⁽⁴⁾.

Op 4 oktober 1841 werden de "Septemberfeesten" te Zedelgem met het volgende programma gevierd: Na de goddelijke diensten werd er mastklimming georganiseerd (inschrijving vóór de vespers in het gemeentehuis), bolling, optreden van de "Philharmonie", klokgelui en kanonschoten. Om 20 u werd er vuurwerk afgestoken en "locht fuseen geschooten".⁽⁵⁾

Sinds 1838 heette de Zedelgemse muziekvereniging al "De Philharmonie", alhoewel ze volgens een ontdekte spelerslijst van 1841 geen enkele strijker in haar rangen telde.

Drie jaar later vraagt de arrondissementscommissaris aan het Zedelgemse gemeentebestuur een "*Etat indiquant le personnel de la Société philharmonique à Zedelghem*"⁽⁶⁾.

Deze brief is zeer interessant voor de geschiedenis van deze muziekvereniging, omdat hij de lijst van de spelende leden bevat, met vermelding van hun instrument. In 1841 verrichtte de nationale overheid onderzoek naar het muziekleven in de gemeenten via stads- of gemeentebesturen en arrondissementscommissarissen⁽⁷⁾.

Volgens Fr. Ronse was deze Zedelgemse muziekvereniging in 1833 gesticht door burgemeester Hatse en enkele muziekliefhebbers en luisterden ze jaarlijks het nationale feest te Zedelgem op en de grote schieting van de Sint-Sebastiaansgilde.

Merkwaardig moet de jaarlijkse tocht naar het Vloethemveld geweest zijn, waar ze aan de vijver feestvierden.

Dat de vereniging een behoorlijk niveau gehaald moet hebben be-

wijzen de 5 medailles die ze in 1841 al gewonnen hadden.

Op 15 september 1846 mocht het muziekkorps in het Zedelgense station de genodigden verwelkomen die het eerste traject (Brugge-Torhout) van de lijn Brugge-Kortrijk inreden⁽⁸⁾. Met de dood van burgemeester Hatse in 1845⁽⁹⁾, verdween ook "De Philharmonie" van het Zedelgense muziekpodium.

Ledenlijst van de Philharmonie te Zedelghem. ⁽¹⁰⁾

gesticht in 1833

prijzen: 5 medailles

1. Franciscus Hatse, burgemeester-notaris, *voorzitter*, serpent Russe (serpent)
2. Pierre-Jacques Demeulenaere, notarisklerk, *directeur*, clarinette (klarinet)
3. Bernard Vanhaeverbeke, meester schoenmaker, *penningmeester*,
premier cor (1ste hoornist)
4. Jean Benoot (a) of (b), schoenmaker, *secretaris*,
premier trombone (1ste trombone)
5. Guillaume Degroote, hoefsmid, *le commissaris*, timbale (pauk)
6. Jean Vandeplassche, meester metselaar, *le commissaris*,
deuxième clairon (2de klaroen)
7. Jacques Dumon, *muziekmeester*, ophicleïde alto (altbazuin)

Leden:

8. Jacques Demeulenaere, brouwer, petite clarinette (kleine klarinet)
9. Jean Degrootte, hoefsmid, 1er clairon, (1ste klaroen)
10. Pierre Benoot (c), meester schoenmaker, 2ième clairon (2de klaroen)
11. Charles Pacco, werkmán, 2ième clairon (2de klaroen)
12. Jacques Vanthournout, wagenmaker, 3ième clairon (3de klaroen)
13. Jean Benoot (a) of (b), schoenmaker, petite flûte (piccolo)
14. Joseph Deketelaere, timmerman, flûte tierce (tertsfluit)
15. Henri Benoot (d), schoenmaker, 1er cor (1ste hoornist)
16. Marcus Benoot (e), schoenmaker, 2ième cor (2de hoornist)
17. Joseph Degroote, hoefsmid, 1ière trompette à clefs (1ste trompet met kleppen)
18. Charles Misseeuw, meester metselaar, trompette (trompet)

19.	Louis Benoot (f), schoenmaker,	ophécleïde basse (basbazuin)
20.	Joseph Quick, meester timmerman,	ophécleïde basse (basbazuin)
21.	Désiré Serruys, notarisklerk,	trombone bas (bastrombone)
22.	Joseph Martelé, timmerman,	2ième trombone ténor (2de tenortrombone)
23.	Pierre Vyncke, kuiper,	cymbales (cimbalen)
24.	Charles Wyndels, herbergier,	3ième clarinette (3de klarinet)
25.	Jacques Craeye, tuinder,	basson Russe (fagot)
26.	Alexis Gemmery (?), ontvanger belastingen,	flûte tierce (tertsfluit)
27.	Charles Vandaele, werkman,	tambour (tamboer)
28.	Joseph Vanderroustynne, werkman,	bonnetture (uniformen, mutsen)
29.	Charles Cruyt, kok,	basson (fagot)
30.	Pierre Vandierendonck, werkman,	triangle (triangel)

Tot de merkwaardigheden van deze lijst hoort o.a. het lidmaatschap van 6 telgen uit de familie Benoot, allen daarenboven actief in de schoemakerij, die toen blijkbaar druk beoefend werd te Zedelgem, niettegenstaande schoenen toen niet tot het doordeweekse schoeisel van de arme Zedelgemnaar behoorden!

Uiteraard vindt u een paar instrumenten niet meer terug in de bezetting van een moderne fanfare of harmonie. Hierover een korte uitweiding.

Met de hulp van archivaris Johan Braet, broeder Filip en Michel Demeyer, konden we de structuur van de schoenmakersfamilie Benoot opstellen.

De Benoots van de Philharmonie behoorden tot de gezinnen van Benedictus en Victoria Benoot-Vande Castele, veldwachter der gemeente en Emanuel en Anne-Marie Benoot-Rotsaert, schepen van Zedelgem, van 1830 tot 1846.

1.	Benedictus Benoot	x	Victoria Vande Castele
	° ca 1787		° 16.09.1785
	+ 19.04.1828		+ 25.11.1868
	Veldwachter te Zedelgem	adres: Groenestraat 1	

Kinderen:

Pierre,	° 18.09.1809
Virginie,	° 18.05.1811

Coleta,	° 1817	
<i>Ludovicus</i> , (f)	° 12.10.1819	
	+ 01.09.1844	schoenmaker
Ida	° 01.06.1822	
<i>Henricus</i> , (d)	° 11.04.1824	schoenmaker, slachter, barbier
<i>Joannes</i> , (a)(b)	° 28.07.1826	schoenmaker
	+ 21.05.1908	

2.	Emanuel Benoot	x1	Isabella de Klerck
	° ca 1766		
	schoenmaker	adres: Plaetse nr 32	
		x2	Anne-Marie Rotsaert
			° 1778
	+ 11.01.1846		+ 21.12.1858

Kinderen:

x1	- Victoire	° 14 Pluviôse, an XI (03.02.1803)
x2	- Anna	° 1806
		+ 23.10.1869
	- <i>Pieter</i> (c)	° 09.07.1808 schoenmaker, afkondiger
		+ 17.12.1875
	- Ida	° 04.03.1810
		+ 11.08.1860
	- <i>Joannes</i> (a)(b)	° 11.02.1812 schoenmaker, landwerkman
		+ 07.12.1894
	- <i>Marcus</i> (e)	° 25.04.1816 schoenmaker, landwerkman
		+ 21.04.1884
	- Rosalie	° 1818

Uit deze ledenlijst kunnen nog enkele interessante conclusies getrokken worden. De samenstelling van de harmonie weerspiegelt deze van de Zedelgense bevolking rond 1840, van notaris-burgemeester Hatse tot werkmans Pierre Vandierendonck. Uit de vermelding van de beroepen spreekt de hiërarchie zoals die bestond binnen de ambachten van metselaars, schoenmakers... De ledenlijst van "Philharmonie" werd in het Frans opgesteld omdat ze voor de

hogere overheid bestemd was. Ook de instrumenten werden in deze taal vermeld. Wij vertaalden ze volgens Van Dale's vertaalwoordenboek Frans-Nederlands.

Alleen burgemeester Hatse bespeelde de serpent, een tot het verleden behorend, 2 meter lang, houten blaasinstrument in slangen-vorm.

Muziekmeester (=dirigent?) Jacques Dumon, schoenmaker Louis Benoot en meester timmerman Joseph Quick hadden een ophicleide, een nu in onbruik geraakt koperen blaasinstrument met 11 of 12 kleppen, nu vervangen door de populaire tuba.⁽¹¹⁾

Bronnen:

- (1) VERSCHAEVE E., *Een muziekkrans...vroeger... heden*, brochure uitgegeven door de harmonie Kunst en Vermaak n.a.v. haar 100-jarige bestaan in 1984.
- (2) RONSE FR., *De geschiedenis van Zedelgem en Veldegem*, uitg. Heemkundige Kring Pastoor Ronse (anast. herdruk), Zedelgem, 1979, p. 191.
- (3) HAEGHEBAERT Luc, *Terreinverkennd onderzoek naar de geschiedenis van de amateuristische muziekverenigingen in de provincie West-Vlaanderen gedurende de Nieuwste Tijden* (3 delen: 475 blz.), onuitgegeven licentiaatsverhandeling (ingediend tot het bekomen van de graad van licentiaat in de geschiedenis, richting nieuwste tijden), R.U.G., academiejaar 1983-1984.

Met dank aan Emiel Decock voor de bruikleen.

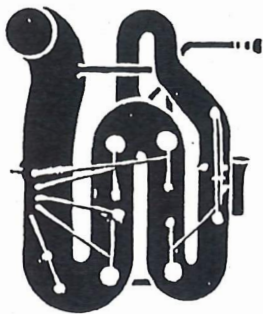
DUFRANE J., *L'annuaire Musicale de Belgique*.

Volgens Luc Haeghebaert bevat dit jaarboek veel informatie over muziekverenigingen, zoals de stichtingsdatum, aantal ereleden, werkende leden, bestuur, historische schets en vermelding van het aantal behaalde medailles. Dit jaarboek wordt bewaard in de bibliotheek van het Koninklijk Muziekconservatorium van Gent en in de Koninklijke Bibliotheek van Brussel.

- (4) RONSE Fr., o.c. p. 191
R.A.B., G.A.Z. 80 nr. 8, uitgaande briefwisseling (brieven van 1 en 14 oktober 1833 aan de arrondissementscommissaris).
- (5) R.A.B., G.A.Z. 80 nr. 40, in- en uitg. briefwisseling (brief van het gemeentebestuur van Zedelgem aan de arrondissementscommissaris van 28 mei 1841)

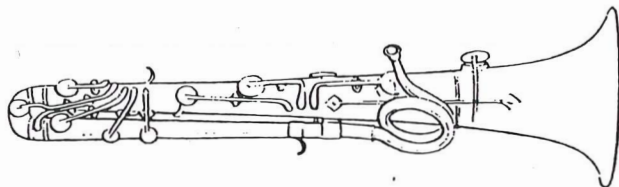
- (6) R.A.B., G.A.Z. 80 nr. 40, in- en uitg. briefwisseling; brief van de arrondissementscommissaris van 15 mei 1841, bestemd voor het Min. van Binnenlandse Zaken. Deze brief bevat de lijst van spelende leden van de fanfare "Etat indiquant le personnel de la société philharmonique à Zedelghem".
- (7) ibidem.
- (8) *L'Organe des Flandres*, 8me année, N° 223, Gand, vendredi 18 sept. 1846.
- (9) RONSE Fr., o.c. p. 191. Volgens Fr. Ronse stierf burg. Hatse in 1855. Dit is onjuist. De juiste sterfdatum was 13 september 1854.
 - Over burgemeester Hatse, zie P. ARNOU, "*De Zedelgemse burgemeesters van 1830 tot nu*", in *Zedelgem 900 jaar*, uitg. Heemkundige Kring Pastoor Ronse, 1989.
 In 1843 betaalde burgemeester Hatse 203,13 fr. grondbelasting. Hij was hiermee de tweede rijkste inwoner van Zedelgem, na Josephus Adriaens, rentenier.
 - Volgens Luc Haeghebaert, o.c., p. 84, werd de Zedelgemse harmonie voor 1851 opgedoekt. "De Harmonie uit Ruddervoorde opgericht in 1845 en de Harmonie uit Zedelgem opgericht in 1833 vervielen vóór 1851. Geen van beide korpsen wordt vermeld door E. Jacobs. Ze worden nergens meer aangetroffen zodat we mogen aannemen dat ze ophielden te bestaan op het einde van de jaren 1840".
- (10) zie (6).
- (11) zie bijlage.

BIJLAGE

1. De SERPENT is een houten, met leer overtrokken blaasinstrument in contrabasstemming; de exemplaren uit de 16de - 18de eeuw bezitten geen kleppen en hebben 6 vingergaten aan de voor- één duimgat aan de achterzijde. Tussen 1800 en 1850 werd de serpent voorzien van enkele kleppen. Het werd voornamelijk in Frankrijk en de Zuidelijke Nederlanden bij zangbegeleiding in kerken gebruikt, maar ook in militaire kapellen. Tot voor de 1ste wereldoorlog werd de serpent vaak gebruikt in Vlaanderen om de het intoneren van het (mannen)koor te begeleiden.

2.

De OPHICLEIDE is een koperen blaasinstrument met 11 tot 12 kleppen, konische boring en ketelmondstuk en ontwikkeld uit de serpent. De ophicleide werd vooral in de Franse en Engelse militaire muziek gebruikt. Toen de ventielen voor de koperen blaasinstrumenten uitgevonden werden, is de ophicleide in onbruik geraakt en vervangen door de tuba.

Bron: *Encyclopedie van muziekinstrumenten*, Atrium, Alphen aan de Rijn, 1976.

Bertrand Denys
Klaprozenlaan 13
8210 Loppem - Zedelgem

ZEDELGEM EN VELDEGEM IN 1845

Bodemgebruik, bevolking en eigenaars

Géry CAPPON

De studie over het bodemgebruik, de bevolking en de eigenaars in de deelgemeenten Veldegem en Zedelgem is gebaseerd op de kadastrale gegevens, die opgenomen zijn in de legger die samen met de kaart van P.C. Popp één geheel vormen⁽¹⁾. Die kaart en legger werden op 11 augustus 1845 voltooid. Beide deelgemeenten vormden toen nog één gemeente. De legger bevat alle eigenaars met hun respectieve eigendommen, waarbij het gebruik (landbouwgrond, bos, woning, e.d.) en het kadastrale nummer opgenomen zijn. Bovendien wordt per perceel het kadastrale inkomen genoteerd, dat overeenstemt met de waarde (kwaliteit) van het onroerend goed. Die legger en de bijbehorende kaart bevatten een rijkdom aan informatie, die na analyse een nagenoeg volledig beeld ophangt van het Veldegem en het Zedelgem van toen op het vlak van bodemgebruik, de eigenaarsstructuur en de sociale toestand van de bevolking.

Onze huidige indeling van het grondgebied in secties en de perceelnummering is gebaseerd op het toenmalig ingevoerde systeem, dat zelf een herwerking was van de napoleontische kadasterplans⁽²⁾.

Afbakening van de secties

* Sectie A is begrepen tussen de gemeentegrenzen met Aatrijke, Snellegem, Sint-Andries en de huidige Snellegemsestraat, Sint-Laurentiusstraat, Krone-

- straat en de Diksmuidse Heirweg;
- * sectie B is begrepen tussen de gemeentegrenzen met Snellegem, Sint-Andries, Loppem en de huidige Snellegemsestraat, Torhoutsesteenweg en het vroegere tracé van de Groenestraat;
 - * sectie C is begrepen tussen de gemeentegrens met Aatrijke en de huidige Sint-Laurentiusstraat, Kronestraat, Berkenhagestraat en de Groenestraat;
 - * sectie D is begrepen tussen het vroegere tracé van de Groenestraat, de huidige Berkenhagestraat, Hollevoordestraat en de Torhoutsesteenweg;
 - * sectie E is begrepen tussen de gemeentegrens met Aatrijke en de huidige Berkenhagestraat, Hollevoordestraat en de Torhoutsesteenweg;
 - * sectie F is begrepen tussen de gemeentegrenzen met Loppem, Aatrijke en de huidige Torhoutsesteenweg en de Moubeek;
 - * sectie G is begrepen tussen de gemeentegrenzen met Ruddervoorde, Torhout en de Moubeek en de Krombeek.

De secties A, B en C liggen volledig in de deelgemeente Zedelgem, de secties D en E liggen hoofdzakelijk in Zedelgem, terwijl de secties F en G zich grotendeels uitstrekken over de deelgemeente Veldegem.

1. BODEMGEBRUIK ⁽³⁾

LANDBOUWGRONDEN

Goede agricultuur

In de kadastrale legger worden de landbouwgronden ingedeeld in 5 kwaliteitsklassen. De betere agricultuur (klassen 1 en 2) is uitsluitend mogelijk in de deelgemeente Zedelgem, vooral tussen de beeksnijdingen van de Plaatsebeek en de Moubeek (zie fig. 1), m.a.w. langs het tracé van de vroegere Groenestraat vanaf het dorp tot aan de Moubeek met een grote uitzwaai naar het zuidwesten tot aan de Hollevoordestraat én langs de Berkenhagestraat. In de dorpskom behoren de gronden langs de Sint-Laurentiusstraat en in de Wellewaarde/Esdoornlaan eveneens tot de beste kwaliteit qua landbouwdoeleinden. Hetzelfde geldt voor een strook vanuit de

Groenestraat, evenwijdig met de Loppemsestraat, die doodloopt in de Zaggebroekstraat. Volledig los staand van dit aaneengesloten patroon wordt een belangrijk landbouwareaal vastgesteld langs de Torhoutsesteenweg vanaf Zuidwege tot aan de grens met Loppem, dat in die richting langs beide zijden van de voormelde provincieweg breder uitloopt.

Een niet onbelangrijk deel van die landbouwgronden is sinds de jaren '60 aangesproken voor woongebieden en industriegrond (*de Linde, de Groene Meersen, de Wellewaarde en Esdoornlaan, het dorp, 't Groenhof, de Westhille, de verkaveling dr. Adriaens, het woongebied tussen de Pierlapont en de spoorlijn Brugge-Kortrijk en het bedrijventerrein van Sperry New Holland*). De vroegere aanleg van de Brugsestraat (*Zuidwege-Aartrijke*) loopt daarentegen volledig aan de zuidkant van dit betere landbouwareaal.

Dit stemt overeen met de bodemstudie o.l.v. J. Ameryckx ⁽⁴⁾, die analyses uitvoerde op de bodemsamenstelling via boringen en profielputten: het lemige dekzand overheerst in de driehoek Aartrijke-Zuidwege-Zedelgem, waarbij de ondergrond weliswaar zandig is ⁽⁵⁾. De betere landbouwgronden situeren zich dus in de secties B en C, maar in overwegende mate in de sectie D.

Matige agricultuur

De matige kwaliteitsgronden (klasse 3) vormen als het ware een bijna gesloten gordel rond het beste landbouwareaal, waardoor een overgang gevormd wordt tussen de kwaliteitsgronden en de magerere landbouwgronden. Ze vertegenwoordigen het grootste deel: ruim 456 ha of 33,8 % van de landbouwoppervlakte.

Slechte agricultuur

De gronden met een (zeer) lage opbrengst zijn ondergebracht in de klassen 4 en 5 van de kadastrale legger. Ze situeren zich langs de Diksmuidse Heirweg, in de sectie C in het grensgebied met Aartrijke, in de sectie E die nauwelijks betere gronden bevat, in de sectie G waar uitsluitend magere gronden aangetroffen worden en in de sectie F vanaf de wijk de Leeuw tot in de nabijheid van de grens met Torhout. De deelgemeente Veldegem is volledig gelegen in die armzalige sectie F en G. Zelfs langs de Veldbeek/Kerkebeek, die de scheiding vormen tussen die secties wordt geen vruchtbare grond vastgesteld: blijkbaar was er daar geen alluviale afzetting met gunstig gevolg voor de bodem. In ieder geval hebben zowel Veldegem als de gebieden ten noorden van de Diksmuidse Heirweg het voorwerp uitgemaakt van ontginningen, drooglegging van vijvers en doorgedreven bemesting van heidegronden.

Het totale landbouwareaal beslaat een oppervlakte van 1350 ha 50 a 11 ca, dit is 58,6 procent van het grondgebied.

In de sectie D behoort slechts 12,2 % van de landbouwooppervlakte tot de arme categorieën 4 en 5, terwijl in de sectie G (Veldegem) dit percentage oploopt tot 87,8 %.

Daarentegen wordt in de sectie G een verwaarloosbaar percentage (nauwelijks één) aan goede gronden opgetekend.

De cijfergegevens, die in de onderstaande tabel 1 in het vet afgedrukt staan, vertegenwoordigen de twee meest voorkomende categorieën, die samen telkens minstens 65 procent uitmaken van de totale oppervlakte. Dit geeft een duidelijk beeld van de (natuurlijke) vruchtbaarheid van de bodem.

Tabel 1

Klasse	Sectie A	Sectie B	Sectie C	Sectie D
1	8-89-80	43-65-60	9-48-40	65-88-20
2	6-87-00	76-23-25	67-41-70	52-89-50
3	51-41-30	94-47-15	71-51-10	85-42-70
4	27-14-30	38-19-85	50-37-70	26-24-20
5	8-03-40	9-59-70	7-17-50	2-36-20
Totaal:	102-35-80	262-15-55	205-96-40	232-80-80

Klasse	Sectie E	Sectie F	Sectie G	TOTAAL
1	0-39-80	27-85-00	0-49-10	156-65-90
2	5-26-00	49-69-55	0-39-00	258-76-00
3	51-80-60	91-79-35	10-29-70	41-87-96
4	83-13-50	102-93-30	41-87-96	456-71-90
5	9-97-40	32-71-60	38-59-70	108-45-50
Totaal:	150-57-30	304-98-80	91-65-46	1350-50-26

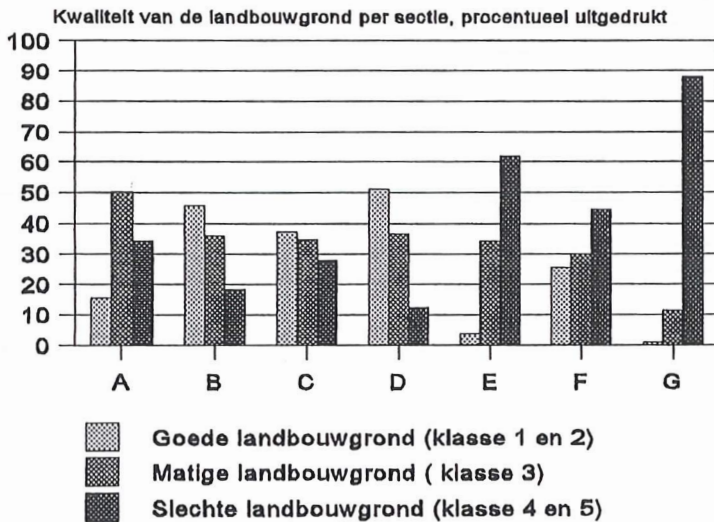
De kadastrale waarden per hectare van de vijf landbouwklassen bedragen respectievelijk 61, 44, 29, 17 en 5,5 frank. Het kadastrale inkomen van de laagste klasse bedraagt dus slechts 9 procent van de hoogste klasse. M.a.w. de laagste klasse was 11 keer minder waard in vergelijking met de hoogste klasse landbouwgrond.

LOOF- en DENNENBOSSEN

De drooglegging van vijvers en de (her)bebossing van de heidegronden ten zuiden van Brugge is een recent fenomeen in vergelijking met die van sommige regio's in Oost-Vlaanderen ⁽⁶⁾.

De cultivering en de bebossing van Vloethemveld (sectie A) startten in het laatste kwart van de 18de eeuw, de aanplanting van bossen in Veldegem (sectie G) dateert vooral uit de napoleontische tijd ⁽⁸⁾⁽⁹⁾.

Fig. 2

Loofbos

Het KI (kadastraal inkomen) voor loofbos werd opgedeeld in vier categorieën (cat. 1: 49 fr/ha, cat. 2: 35 fr/ha, cat. 3: 22 fr/ha, en cat. 4: 11 fr/ha).

In het totaal werd in Zedelgem en Veldegem 486 ha loofbos opgemeten, waarvan de sectie G (Veldegem en een deel van Merkemveld in Zedelgem) 140 ha voor haar rekening nam. In de sectie A, waarin het Vloethemveld gelegen is, wordt 56 ha loofbos genoteerd. Ook in de andere secties wordt, in meer verspreide vorm, veel bos aangetroffen: van 35 tot 71 ha. Het overgrote deel aan loofbos behoort tot de klassen 2 en 3.

Dennenbos

De classificatie van de dennenbossen is beperkt tot drie. In vergelijking met de loofbossen vervalt qua KI de hoogste klasse. M.a.w. klasse 1 van de dennenbossen stemt overeen met klasse 2 van de loofbossen, enz.

De totale oppervlakte bebost met dennen bedraagt nauwelijks één derde van de loofbossen: nl. circa 186 ha. Ook hier neemt de sectie G het leeuwendeel voor zich: 81 ha tegenover sectie A (Vloethemveld) met 48 ha. Vooral de secties C, D en E hebben een verwaarloosbaar dennenbosbestand: samen nauwelijks 19 ha.

Dit impliceert uiteraard dat de aanwezigheid van heidegrond drastisch afgenomen is. De oppervlakte bedraagt ongeveer 21 ha en is geconcentreerd in de sectie B met niet minder dan 18 ha, waarvan 14 ha behoren tot klasse 2. Dit is de laagste klasse en heeft een KI per hectare van 3,80 frank per ha, voor klasse 1 bedraagt het KI per hectare 5,50 frank. Die 18 ha waren gelegen langs de Diksmuidse Heirweg (richting Sint-Andries) tussen diezelfde weg en de grens met Snellegem en Sint-Andries.

Bovendien zijn het aantal vijvers en moerassen sterk gedaald. Alleen in de sectie G wordt nog een vijverbestand van nauwelijks 22 a 20 ca aangetroffen. Het KI per ha bedraagt 23 frank, dit is gelijkwaardig met loofbos klasse 3 en dennenbos klasse 2. Mag hieruit besloten worden dat dit resterende vijverbestand een economische waarde had of m.a.w. zouden die vijvers toen nog visrijk geweest zijn?

2. EIGENAARS

NIET-ZEDELGEMNAARS

Adel, clerus, grootgrondbezitters, renteniers en vrije beroepen.

In het totaal worden 53 verschillende personen aangetroffen die eigendom bezaten in Zedelgem. Hun procentueel aandeel van de totale oppervlakte bedroeg ruim 37 procent. 17 eigenaars bezaten elk meer dan 15 ha. Hierna volgt de opsomming:

Naam	beroep	woonplaats	oppervl.
Philippe Van Iseghem	eigenaar	Gent	98-38-26
de Croeser de Berges, burggraaf	eigenaar	Brugge	83-24-14
Jacobus de Man, de weduwe	eigenares	Brugge	58-87-82
Burbure	eigenaar	Dendermonde	57-80-91
Joris Daenyne, de weduwe	rechter	Brugge	53-98-29
Adolphe Goupy, de kinderen	eigenaar	Brussel	42-71-64
Pieter Gilliodts		Brugge	39-69-35
Vincentius Coppieters	eigenaar	Brugge	39-06-51
Eugenia Dekeersgieter	eigenares	Brugge	31-28-89
Julius de Serret-van Caloen	eigenaar	Brugge	28-73-34
Charles de Schietere de Lophem		Brugge	27-27-25
Jan de Croeser		Brugge	24-64-10
de Schietere de Caprijcke, de erfgenamen		Gent	24-60-25
Julius van Huerne-de Puyenbeke		Brugge	23-60-70
Eugenius van Outryve d'Ydewalle		Brugge	22-21-50
Pieter De Blauwe	kanunnik	Brugge	22-21-50
Debeuren	eigenaar	Gent	15-78-90
TOTAAL:			694-50-89

Landbouwers

De niet-Zedelgemse landbouwers hadden weinig eigendom in Ze-

delgem. Een kleine groep van slechts 7 personen, die elk minstens 2 ha bezaten, hadden samen 27-42-86 ha in eigendom. Dit is slechts 1,2 %. Voor sommigen onder hen, die in een aanpalende gemeente woonden, betrof dit hun eigen landbouwuitbating die partieel in Zedelgem gelegen was.

Naam	Woonplaats	Oppervlakte
Pieter Lievens	Aartrijke	7-44-90
Karel De Cloedt	Jabbeke	4-33-10
Franciscus Denaux	Aartrijke	4-13-60
Josephus Kimpe	Loppem	3-42-95
Pieter Hemeryck	Koekelare	3-18-70
Josephus Vande Rostyne	Stalhille	2-76-96
Karel Lievens	Aartrijke	2-12-65
TOTAAL:		27-42-86

Instellingen

De enige instellingen die meer dan 2 ha eigendom bezat in Zedelgem was het vroegere O.C.M.W. (de toenmalige Burgerlijke Godshuizen). Die instelling bezat 199-08-90 ha. Grotendeels kwam dit overeen met hun patrimonium in Vloethemveld.

ZEDELGEMNAARS

Adel, clerus, grootgrondbezitters, renteniers en vrije beroepen

Hierna worden enkel die eigenaars opgesomd die minstens 10 ha bezaten. Zij hadden niet meer dan 4,7 % van het Zedelgemse grondgebied in eigendom.

Naam	Beroep	Oppervlakte
Franciscus Hatse	notaris	36-75-23
Jacobus Colpaert, de weduwe	rentenierster	27-39-18
Hubertus Vanhoutte, de weduwe	brouwer	13-60-18
Jacobus Demeulenaere	herbergier	10-59-60
Louis Devleesschouwer	herbergier	10-24-88
Karel Foré en Eugenius De Knock	eigenaars	10-08-70
TOTAAL:		108-67-77

Landbouwers

16 Zedelgemse landbouwers hadden elk minstens 10 ha in eigendom. Samen betekent dit bijna 17 % van het totale Zedelgemse territorium.

Naam	Oppervlakte
Josephus Adriaens	63-47-74
Joanna Lievens, huisvrouw Strubbe	41-95-23
Karel en Josephus Lievens	35-46-00
Marcus Demeulenaere	33-53-31
Josephus Dekeyser	30-26-80
Pieter Vanhollebeke	25-95-38
Pieter Adriaens en consoorten	23-57-91
Philippus Storme	18-01-80
Jan Vanhollebeke	16-06-07
Josephus Lievens en consoorten	15-59-79
Franciscus Schaessens	14-49-45
Karel Deklerck	14-08-28
Pieter Allemeersch, de weduwe	13-64-21
Cornelius Moeyaert	12-65-41
Joachim Vanhoutte	11-27-70
Jan Caelenberghe	10-66-14
TOTAAL:	380-71-22

Instellingen

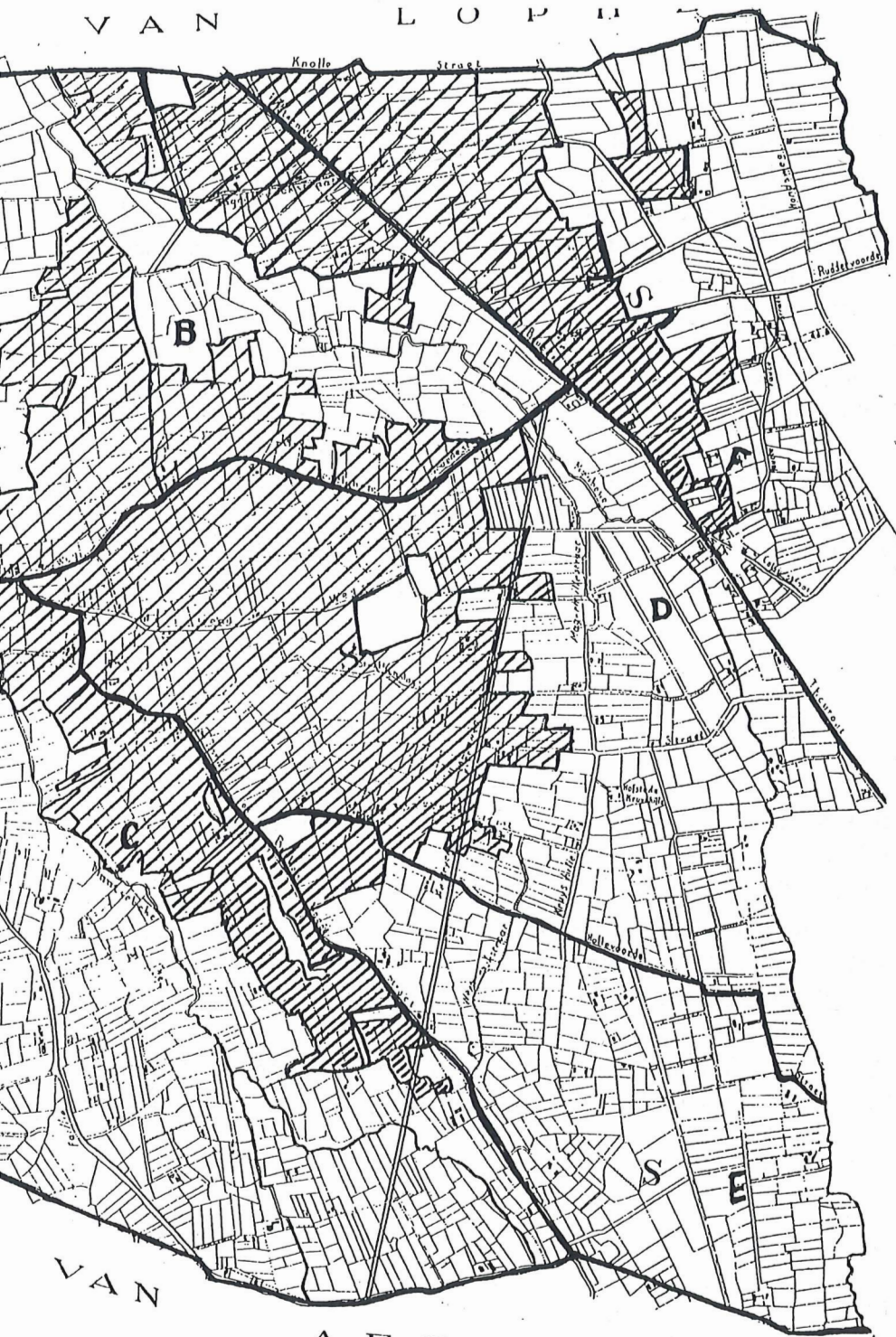
Die zijn beperkt tot het Bureel van Weldadigheid en het gemeentebestuur van Zedelgem, die respectievelijk 8-40-42 ha en nauwelijks 93 a 04 ca in eigendom hadden. Samen vertegenwoordigt dit nauwelijks 0,4 % van de Zedelgemse oppervlakte.

3. WONINGEN

In de gemeente Zedelgem onderscheiden zich qua woningen 13 klassen met een KI gaande van 6 frank (klasse 13) tot 228 frank (klasse 1). Dit is een verhouding van 38, of m.a.w. het KI van één huis van klasse 1 stemt overeen met het KI van 38 woningen van klasse 13.

Sectie:→	A	B	C	D	E	F	G	Som
Klasse:								
1		3						3
2	1			2				3
3			1					1
4				1				1
5	1	1	2	2				6
6		1	3	1		2		7
7	3	5	3	4	3	4		22
8	4	7	5	7	1	6	2	32
9	7	11	10	12	7	13	3	63
10	3	9	12	13	17	22	8	84
11	6	24	11	13	14	46	17	131
12	6	5	16	9	12	32	25	105
13	8	2	22		6	34	16	88
Totaal:	39	68	85	64	60	159	71	546

VAN L O P I J

GEMEENTE VAN VELEDGHEM

VAN

A E R T R Y C K E

Indien voor analyse een vereenvoudigde classificatie opgezet mag worden, kunnen de klassen 1 tot en met 5 omschreven worden als de betere huisvestingen, de klassen 6 t.e.m. 9 mogen beschouwd worden als die woningen met matig comfort en de overige klassen als de minst comfortabele huisvestingsvorm.

Uitgaande van die drieledige classificatie behoren slechts 14 woningen (2,6 %) tot de betere klasse en ze bevinden zich uitsluitend in de secties A t.e.m. D. Dit betekent dat op het grondgebied van Zeldegem geen 'kwaliteitswoningen' voorkwamen. Tot de middenklasse behoren 124 woningen (22,8 %), waarbij de sectie A en opnieuw de secties E tot en met G laag scoren. De overige woningen, 404 in aantal, behoren tot de laagste klasse. Ze vertegenwoordigen 75 procent van de totale woningen en komen voor in het hele grondgebied, maar sterk overwegend in de secties C, F en G.

Acht Zeldegemnaars betrokken een woning die behoorde tot die betere klasse. Het waren Franciscus Hatse, notaris en burgemeester van Zeldegem (sectie B nr. 456), landbouwer Jan Vanhollebeke (sectie F, nr 1522), molenaar Bernardus Rommel (sectie D, nr. 454), het gemeentebestuur van Zeldegem (sectie A, nr 407: dit is de Sint-Laurentiuskerk met het kerkhof) en tenslotte vier herbergiers en/of brouwers. Tot die laatsten behoorden schepen Louis De Vleeschouwer uit de Gouden Leeuw⁽¹⁰⁾, zijn buur Karel Demeulemeester, Hubertus Vanhoutte uit Sint-Hubrecht⁽¹¹⁾ en Jacobus Demeulenaere op het dorp uit Sint-Joris.

De overige 'klassewoningen' waren eigendom van adellijke families, voornamelijk uit Brugge: o.m. Vincentius Coppieters, Jan de Croeser en Anselmus van Caloen.

4. BEVOLKING

In het totaal worden 546 haardsteden geteld. Indien voor die periode op het platteland de gezinsfactor 5, opgegeven door professor C. Vandenbroeke⁽¹²⁾, toegepast wordt, dan wordt in Zedelgem een bevolking genoteerd van 2.830 personen. In vergelijking met bv. de bevolkingstelling (Status Animarum) van 1755⁽¹³⁾ is de Zedelgemse bevolking in circa 100 jaar toegenomen met 1682 personen. Dit is een aangroei met 147 procent.

Uit de voormelde tabel 2 wordt afgeleid dat sectie A het kleinste aantal woningen telt: Vloethenveld, op enkele heidepartijen na, is bijna volledig bebost en neemt ongeveer 40 procent in van de oppervlakte van die sectie. In die sectie wordt een bevolkingsdichtheid genoteerd van 91 inwoners per km². In de sectie G in Veldegem had de bosbouw eveneens reeds flinke proporties aangenomen, waardoor de woningbouw daar aanvankelijk eerder beperkt bleef. In de sectie F daarentegen worden 159 woningen geteld, wat overeenkomt met een bevolkingsdichtheid van 204 inwoners per km², het hoogst genoteerde cijfer. Het overgrote deel van die woningen in sectie F was gevestigd in de deelgemeente Veldegem. In vergelijking met de gegevens aangeduid op de kaart van graaf de Ferraris⁽¹⁴⁾ van 1773, was de bewoning van het toenmalige Veldegem vrij laag, waardoor besloten kan worden dat er op het 'Veld' een grotere en een nieuwe leefgemeenschap ontstond. Die voormelde bevolkinsexplosie van 147 procent voor Zedelgem was m.a.w. hoofdzakelijk een Veldegems fenomeen, waardoor de oprichting van een afzonderlijke parochie niet zinloos was⁽¹⁵⁾. Uit diezelfde tabel, aan de hand van de lage classificatie van de woningen, mag geconcludeerd worden dat de toenmalige Veldegemse bevolking tot de armere sociale klasse behoorde en dit staat in nauwe relatie met de beroepen (o.m. bezembinders), aangehaald

door B. Denys ⁽¹⁶⁾.

Voor het overige was de Zedelgemse bevolking samengesteld uit landbouwers, ambachtlieden (kuipers, schoenmakers, e.d.), kruideniers, herbergiers, enkele vrije beroepen en molenaars, maar vooral uit landarbeiders, die 's winters hun brood wonnen met het rooien van bossen en het zwingelen van vlas. Het hele kroost werd bovendien van kindsbeen af ingeschakeld in de huisnijverheid: vnl. textielverwerking. Enkel de primaire gezinsbehoeften: voedsel, onderdak en warmte, kregen (voldoende) aandacht, waardoor zich in die periode van de Vlaamse geschiedenis een intellectuele terugval voordeed. Het basisonderwijs voor de kinderen werd (begrijpelijk) ondergeschikt aan het 'overleven'.

5. SOCIALE STRATIGRAFIE

De kadastrale legger bevat o.m. drie elementen: de kwaliteit van de woningen, de beroepen van de eigenaars en de eigendomstoestand, die samen kunnen leiden tot een partiële reconstructie van de sociale toestand en/of de bevolkingsklassen in het Zedelgem en Veldegem van toen. Een kadastrale legger bevat uiteraard niet die personen die geen onroerend goed bezaten. De afwezigheid van die gegevens ligt aan de basis van onvolledigheid en een mogelijke foutieve interpretatie. Dit kan gedeeltelijk ondervangen worden door de kennis van het aantal woningen, dat hierboven aangehaald wordt.

In fig. 3 wordt het woningbezit procentueel per beroep aangeduid, voor de Zedelgemnaars en de niet-Zedelgemnaars samen. Het aandeel van de landbouwers, de grootgrondbezitters en de werklieden bedraagt samen 75 procent.

In fig. 4 wordt ditzelfde woningbezit opgesplitst per beroep en bovendien naar de domiciliëring van de eigenaar: als Zedelgemaal

Fig. 3 - Het woningbezit per beroepscategorie in procent.
(Zedelgemaars en niet-Zedelgemaars)

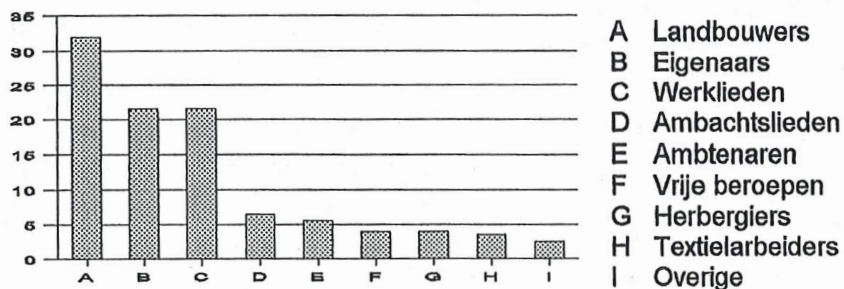
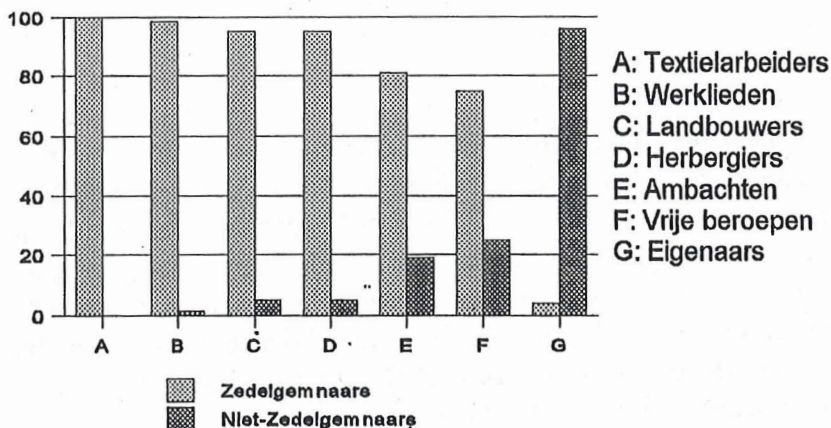

Fig. 4 - Het woningbezit: verhouding tussen de Zedelgemaars en niet-Zedelgemaars per beroepscategorie.

of niet-Zedelgemenaar. Die grafische voorstelling toont aan dat die woningen, die eigendom zijn van een landbouwer, voor 95 procent in bezit zijn van een Zedelgemse landbouwer. Dit betekent uiteraard niet dat 95 procent van de Zedelgemse landbouwers eigenaar was van hun woning. Analoge percentages kunnen uit diezelfde grafiek afgeleid worden. Van alle grootgrondbezitters (eigenaars en renteniers), die woningen bezitten in Zedelgem, is 96 procent gedomicilieerd buiten Zedelgem.

Van het totaal aantal woningen (546) in Zedelgem is er één derde eigendom van niet-Zedelgemnaars. Naar het kadastraal inkomen toe worden, na calculatie, dezelfde percentages bekomen. Het totale kadastrale inkomen voor alle woningen in Zedelgem bedroeg 14.925 frank, waarvan 10.035 frank voor de Zedelgemse woningbezitters.

Na telling en de kadastrale legger wordt vastgesteld dat 37,5 procent van de gezinnen huurder was van hun woning. Dit is een vrij hoog percentage, dat kan afgeleid worden uit de telling van het aantal woningen en het aantal eigenaars, waarbij de niet-Zedelgemse eigenaars uiteraard afgetrokken dienen te worden.

Besluit

In de periode 1770-1830 heeft Zedelgem een ingrijpende landschapsinversie gekend, vooral door de bebossing van het Vloethemveld en van grote partijen veld in Veldegem (o.m. Merkemveld). Bovendien was Zedelgem een volledig agrarische gemeente in het zandige Vlaanderen, die de trein van de eerste industriële revolutie gemist heeft (dit geldt voor heel Vlaanderen) en waarbij vooral de Brugse adel en enkele Zedelgemse landbouwersfamilies het overgrote deel van Zedelgem in eigendom had.

De enorme bevolkingsexplosie, vooral in Veldegem, lag aan de

basis van de vorming van een eigen parochie en de bouw van een parochiekerk, wat later uitgroeide tot een kortstondige autonome gemeente.

De sociale toestand van de bevolking, op basis van het beroep en het soort grondbezit, was bedroevend laag. De huisvesting voor de laagste sociale klasse was van een lage kwaliteit, waarbij de bebouwde oppervlakte (benedenverdieping en een zolderverdieping) in de meeste gevallen begrepen was tussen 20 en 30 m²! De grondversnippering en de lage opbrengsten gaven vanaf de tweede helft van de 19de eeuw o.m. aanleiding tot tijdelijke emigraties (seizoenarbeid in Frankrijk) en zelfs definitieve emigraties, ook overzeese naar bv. Canada. En dit uit pure noodzaak: om te overleven!

Bronnen en noten:

- 1 Provinciale Bibliotheek en Cultuurarchief (PBC): nr. 114 R 84
- 2 De kadaسترplans uit de napoleontische tijd zijn qua perceelnummering verschillend van die van P.C. Popp. M.b.t. de gemeente Zedelgem werd dit plan nog niet teruggevonden.
3. Voor elke gemeente werd door het kadaster een dossier opgesteld, waarbij aan de hand van de bodemkwaliteit, het soort gewas, de opbrengst per ha e.d. een kadastraal inkomen toegewezen werd. Dit had voor gevolg dat bv. de landbouwklasse 1 in Zedelgem verschillend kon zijn van dezelfde klasse in een andere gemeente. M.a.w. klasse 1 in de gemeente A kon gelijk zijn aan klasse 2 of 3 in gemeente B. Die gegevens dateren van circa 1830. Voor Zedelgem is dit 1834, omdat ze door een besluit van de Gouverneur van West-Vlaanderen vastgelegd werden op 18 oktober 1834. P.C. Popp heeft, als oud-ambtenaar van het kadaster die gegevens overgenomen. De toestand was trouwens weinig of niet veranderd.
4. AMERYCKX J., *Bodemkaart van België, verklarende tekst bij het kaartblad 37 E Zedelgem*, Gent, 1968, p. 10.
5. AMERYCKX J., o.c., p. 21: Het betreft hier tertiair materiaal dat tijdens het Pleistoceen op korte afstand verplaatst werd met een remanent karakter.
6. VERHULST A., *Landschap en Landbouw in Middeleeuws Vlaanderen*, p. 134-146, Brussel, 1995.
Onder gravin Johanna van Constantinopel (1205-1244) werden veel 'wasti-

nen' ontgonnen: de regio tussen Eeklo en Kaprijke en de heidegronden in de gemeenten Oostakker, Lochristi en Zeveneken door de Gentse Sint-Pietersabdij in opdracht van de gravin.

7. CAPPON G., *Vloethemveld en zijn boswachters*, in Zilleghem, jg. 1 (1980), p. 106-116.
8. DENYS B., *Pastoor Joannes Vuylsteke en het ontstaan van de proosdij Veldegem*, in Zilleghem, jg. 17 (1996), p. 54-56.
9. BEERNAERT F., *Evolutie van het 'veld' en bos tussen Brugge en Torhout*, onuitgegeven thesis, p. 28, 70-72, 101-102, Gent 1978.
10. CAPPON G., *De herberg De Gouden Leeuw*, in 'Zilleghem', jg. 3 (1982), p. 91-98.
11. CAPPON G., *De herberg Sint-Hubrecht te Zedelgem*, in 'Zilleghem', jg. 1 (1980), p. 19-25.
12. VANDENBROEKE C., *Historische demografie* in 'Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn gemeente - deel 2, p. 145, Gent, 1994. *'Een (gemiddelde) omrekeningsfactor van een orde van grootte van 4,5 tot 5,5 personen lijkt best aannemelijk voor het platteland'*.
13. R.A.B., Kerkfabriek Zedelgem nr. 87. Het betreft hier 1148 inwoners in 1755.
14. Heruitgave door Pro Civitate (1966): kaart 15 (O³) (3). M.b.t. Zedelgem is die kaart opgesteld in juni 1773.
15. DENYS B., *Pastoor Joannes Vuylsteke en het ontstaan van de proosdij Veldegem* in 'Zilleghem', jg. 17 (1996), p. 47-71.
16. DENYS B., o.c.

Géry Cappon
Patrijzenhoek 9
8210 Zedelgem

ZEDELGEM IN FEEST

Br. Victor Deceuninck

Wij zijn een feestend volk. En Zedelgem blijft daarin niet ten achter. Dit blijkt niet alleen uit het feit dat elke verjaardag met min of meer luister gevierd moet worden. Ook de jaarlijks terugkerende kermis, "Lauwtjes kermis", waarop sinds eeuwen de patroon van de parochie wordt gevierd, is een traditie die niet zomaar weg te denken valt.

Alhoewel dit laatste feest nu meestal beperkt is tot de traditionele kermisvermakelijkheden op het marktplein en de even traditionele taart bij de koffie na een modest middagmaal op de zondag na 10 augustus, blijft de drang tot feesten behouden. Maar... De aandacht van de boeren in het midden van de maand augustus ging indertijd meer naar de rijpe oogst en het vele werk dat die meebracht. Zo kwam een tweede "kermis" op de tweede zondag van september, eens de oogst binnengehaald was en de boeren, vrij van werkdruk en zorgen, van harte de bloemetjes buiten konden zetten. En ze sleurden in hun roes heel de goegemeente mee. Dat waren en zijn nog steeds hoogtepunten op de vaste feestkalender van Zedelgem. Andere gemeenten hadden en hebben ook hun eigen kalender. Zo is er op elke zondag van september wel ergens in de omtrek "kermis".

Maar er waren ook buitengewone gelegenheden om feest te vieren die niet op de traditionele feestkalender voorkwamen. En voor die gelegenheden werd dan ook door iedereen een speciale inspanning geleverd om de gevierde in de bloemetjes te zetten. Zulke gelegen-

heden waren de inhaling van een nieuwe pastoor of burgemeester ofwel het vieren van een of ander jubileum van een prominente gezagdrager. Was het om in een goed blaadje te staan bij de gevierde of gewoon om zijn erkentelijkheid te betuigen? Dat laten we in het midden. Maar het staat vast: huizen werden versierd, zegepoorten werden opgericht, stoeten gingen uit die door de gevierde en andere notabelen vanop een eretribune in ogenschouw werden genomen.

Het bevlagen van het huis met de nationale driekleur was een strikt minimum. Gewoonlijk kwamen guirlandes van linten of gevlochten lover de feestelijke sfeer aandikken. En alsof de gevierde dat nog niet zou opmerken, werd aan elk huis een huldeadres te zijner eer opgehangen. Niet zomaar geschreven op een blaadje, neen, liefst in koeien van letters zodat de gevierde zonder bril vanuit de koets waarmee hij van aan de grens van de gemeente werd "ingehaald", hun boodschap zou kunnen lezen. Meestal werden die wensen met bevende hand op een groot bord gekonterfeit. Kapitaalkrachten lieten dat drukken bij een "specialist ter zake". En zo'n specialist in Zedelgem was drukker Ildefons Deketelaere z.g.. Honderden zulke huldeadressen heeft hij met zijn groteletterkast, letter voor letter gezet en dan op grote vellen papier gedrukt. Het resultaat is met het verschoten groen en de bloemen vergaan. Maar honderden onooglijke kladblaadjes die Ildefons van zijn opdrachtgevers kreeg met de gevraagde tekst, werden door hem bewaard en zijn in zijn nalatenschap teruggevonden. Een schat aan volkse dichtkunst en al of niet berekende erkentelijkheid ten overstaan van de gevierde. Hieruit blijkt dat de drukker van Zedelgem in heel de streek bekendheid had verworven en voor hem was het wellicht een dankbare bron van inkomsten. Inderdaad, niet alleen voor dergelijke feestelijkheden in Zedelgem werd op hem een beroep gedaan, maar ook in Loppem, Veldegem, Snellegem, Varsenare,

Jabbeke, zelfs Bekegem en Zerkegem kende men de drukker van de huldeadressen. Dat wijst erop dat het een gebruik was dat in heel de streek in voege was. En zelfs ver erbuiten. Zo herinner ik mij nog dat we - dat was gans ons gezin - uitgenodigd waren door oom en tante op de inhuldiging van de burgemeester van Dudzele. Het moet omstreeks 1936 geweest zijn, want ik kon nog maar net met moeite lezen. Met broer en zussen trokken we voor de stoet uitging door het dorp om de feestelijke bevestiging en versiering te bekijken. Toen we terugkwamen bij nonkel en tante werd relaas gegeven van onze tocht en ik kon één van de borden letterlijk weergeven, alhoewel mijn oudere broer mij had moeten helpen bij het lezen van het laatste woord:

"Ik steek mijn vlag door 't zoldergat

De burgemeester: Proficiat!"

Het hing boven de deur van een klein huisje waar ik nu zeker aan de onderste pannen zou kunnen, - God weet hoelang al afgebroken - met door het dakraam een verfromfaaide driekleur.

Voor zover we kunnen uitmaken uit de teksten die wij konden inkijken, werden volgende feestelijkheden dan mede door de drukactiviteiten van Ildefons Deketelaere mogelijk gemaakt:

- Toewijding van Zedelgem aan het H. Hart en het gouden priesterjubileum van E.H. Fr. Ronse op 17 juni 1928;
- Inhuldiging van E. H. Ludovicus Ketele als pastoor in Varsenare in 1930;
- Viering van honderd jaar onafhankelijk België in 1930.
- Inhuldiging van E.H. Camille Souvage als pastoor in Zerkegem in 1930;
- Inhuldiging van E.H. Jules Carbonez als pastoor in Snellegem in 1932;
- Inhuldiging van E.H. Camille Poignie als pastoor in Zerkegem in

1936;

- Viering in Veldegem bij het vertrek van Pater Hillewaere naar de missies in 1937;
- Inhuldiging van E.H. Alphonse Van Mullem als pastoor in Veldegem in 1938;
- Inhuldiging van E.H. Hieronymus Pieters als pastoor in Snellegem in 1938;
- Inhuldiging van E.H. Valère Nys als pastoor in Bekegem in 1946;
- Inhuldiging van E.H. Lucien Van Roey als pastoor op Zedelgem/De Leeuw in 1952.
- Inhuldiging van dhr. Camiel Barbier als burgemeester van Loppem;
- Viering van het 25-jarige burgemeesterschap van Baron van Ca-loen;

Uit die teksten blijkt dat heel wat gewone mensen met min of meer zwier, met min of meer gevoel voor versvoeten en rijmkunst hun beste pen of anilinepotlood aanscherpten. En degenen voor wie dat allemaal te veel was, deden een beroep op een of andere "letterkundige" uit de buurt of hun kennissenkring. Anderen plagieerden een of andere tekst die ze op een andere parochie hadden gezien en genoteerd: je weet nooit dat we dat ook nog eens kunnen gebruiken.

Brengen we hulde aan heel wat onbekende dichters en rederijkers uit onze streek:

In rijmen waren ze het best. Alle soorten rijm komen voor. Het meest komt het "gepaard rijm" voor. Bv.:

't Muziek speelt, de trommels slaan

De bonte stoet komt aan

en wij bieden welgemoed

Den heer Burgemeester onzen welkomgroet.

Of nog:

*Wij vieren u Eerwaarde
als 's Heeren afgezant op aarde.
Wij zullen dan ook vragen
Dat d'Heer u geeft veel dagen
waarop U kunne winnen
zielen die hem ook beminnen.*

En:

*Kan men wel op zoo een feest
anders zijn dan blij van geest.
Heil, onzen nieuwen zielevader
Dit wenschen wij U al te gader!*

Een zweem van droefheid nog om het afsterven van de graag geziene voorganger klinkt in het volgende vers:

*'n Braven herder is verdween.
'n Braven wenschen w'als voorheen.
'n Braven priester is hier veel
Wees nu herder, gansch en geheel.*

En kan het nog eenvoudiger, maar daarom niet minder gemeend:

*Hier wonen twee oude menschen
Die ook den Pastor proficiat wenschen.*

Anderen wagen zich aan een gekruist rijm:

*Mochtet gij herder lange jaren
Aan 't hoofd der parochie staan
En er nooit het minst ontwaren
Dat uw heil kan tegengaan.*

Met gebroken rijm:

*Gave God U lange jaren
Eervol in uw ambt te staan
Mocht Ge daarna kunnen zeggen
"k Hebbe niets dan goed gedaan!"*

Maar wat de vorm betreft, wil ik hier toch het huldeadres aanhalen dat te lezen was bij Etienne Dewispelaere in Loppem ter gelegenheid van de inhuldiging van burgemeester Camiel Barbier, wat heel wat meer ervaring in de dichtkunst verraaft bij de onbekende dichter:

*'t Was ochtend en 'k wrocht met de naalden
met dat fijne, reine
gladde, slanke,
nette blanke,
aardige,
vaardige,
flinke, spitse
doch niet bitsige
ding...
... als men verhaalde
dat men gelezen had
in 't dag- of avondblad
dat Mijnheer Barbier,
schepene alhier
Burgemeester werd -
Hoezee! Ik voege dus mijn wenschen
bij die van d'andre menschen::
Weze 's hemels rijksten zegen
steeds gestrooid op al uw wegen!*

Wat de inhoud betreft, wist men heel wat meer dan een welkom of een proficiat te melden. Een verzameling van de huldedichten zou best kunnen dienen als wegwijzer of "gele telefoongids", met de nuttige adressen voor wie als vreemdeling op de gemeente komt wonen. Een greep uit wat we kunnen onderbrengen bij de voor ons "onbekende gelegenheden":

Bij de vishandelaar stond te lezen:

*Mijnheer Pastoor houd U kloek
en eet daarom maar vele snoek
of goeie haring, versch en frisch
't Is al te krijgen bij Lowietje Visch.*

Zijn buur, de slachter, wil niet onderdoen:

*Een stukske van dit zwijn
met een glaasje pastoorswijn.
't Ware, vindt ge niet, nen droom.
En daarom zeg ik zonder schroom:
Voor het zwijntje zorgen wij
en het wijntje... dat geeft Gij!*

De concurrentie laat zich echter niet onbetuigd:

*Heer pastoor, geprezen.
Wil dit aandachtig lezen:
indien gij vleesch wilt halen
Gij zult het niet te duur betalen
en smakelijk moogt gij ervan eten:
ge zult nooit van tandpijn weten.
En 'k mag dan ook wel hoopen
dat de herder hier zal koopen.
En nog wenschen U daarom:
Heer pastoor wees welkom.*

De schilder maakt er het zijne van:

*Ik wijd mijn penceel
aan huis, kerk en kasteel
en doe in sierlijke kunst herleven
wat men mij te schild'ren wil geven.*

Ook de bakker doet zijn duit in 't zakje:

*Ik bak hier brood,
't Is mijn stiel.
Ik schenk aan 't menschdom blijde leven.
Maar gij, pastoor, spijs de zielen.*

*Wat is uw ambt hooger verheven
Maar beiden door ons werk zoo wijs
Stichten 't aardsch paradijs.*

Ook de kleermaker maakt reclame voor zijn winkel:

*Ik werk met naald en draad
van 's morgens vroeg tot 's avonds laat
en brenge 't eene en 't ander
van stoffen aan malkander.
Zoo zult gij doen een naaier fijn
voor 't goed van uw parochie zijn.
Intusschen wil mij wel verstaan:
ik bied u mijne diensten aan
voor broeken en soutaan.*

Minder passend voor een pastoor maar des te meer voor een bur-
gemeester hangt bij de smid:

*Gegroet, welkom achtbare Heer,
Wees hier indachtig smidje smêe.
Fijn werk of grof, altijd tevrêe.
Ook moet ik u verklaren
Dat ik verkoop ijzerwaren:
stoven, spaden, pik en zeis
en dit alles aan lagen prijs.*

Meubels kan de pastoor voor een prijsje ook ter plaatse kopen:

*Eerw. Herder, ga niet verder.
Hebt u soms meubels vandoen?
Ik zal ze u leveren met fatsoen,
alook timmerwerk fijn
kan bij ons verkregen zijn.
En alles met eên winste klein
omdat we in de krisis zijn.*

Zijn concurrent blijft niet ten achter:

*In de mekaniëke Meubelmakerij
kom binnen: ingang vrij.
We hebben allerhande modellen
die van kwaliteit en prijs verschillen.
Want onze leus is immer, maar
te verkopen goede waar.*

Ook de schoenmaker zet zijn beste voetje (schoentje) voor:

*Hebt gij nieuwe schoenen vandoen,
'k heb er in alle fatsoen:
zo voor Pastoor, heer of boer
want wie van mijn schoenen draagt
nooit van eksterogen klaagt.*

De herbergier maakt zich geen illusies: wanneer de pastoor bij zijn inhuldiging hier in zijn calèche voorbijrijdt, zal hij niet uitstappen om zijn dorst te lessen. Daarom richt hij zich tot de voorbijgangers:

*Hoor, vrienden, kom eens hier.
Ik verkoop zoo gaarne bier.
Proef mijn drank, en zeg er bij
Dat de Herder welkom zij.*

Zo te zien loonde het wel de moeite om een wandelingetje door het feestvierende dorp te maken en de vrije dichtkunst van de bewoners te bewonderen, was het niet om poëzie die ervan uitstraalde, dan toch omwille van de inhoud ervan.

Het gouden priesterjubileum van pastoor Fr. Ronse

17 juni 1928. Wie het nog meegeemaakt heeft, zal het zich zeker herinneren: de viering van het gouden priesterjubileum van pastoor Fr. Ronse. Dat moest gevierd worden. Niet alleen omdat het zijn jubileum was, maar evengoed om de pastoor die in Zedelgem een

geliefde mens was die door velen op de handen gedragen werd. Maar de gevierde wilde niet dat alle eer aan hem bewezen werd. Wellicht daarom heeft hij precies die datum uitgekozen om Zedelgem aan het H. Hart toe te wijden. Of was het andersom? Dat zullen we wellicht niet meer kunnen achterhalen. Een zaak staat vast: op dezelfde dag werd Zedelgem aan het H. Hart toegewijd - een christelijk gebruik dat de godsvrucht tot het H. Hart onder de gelovigen speciaal moest beklemtonen en aanwakkeren - én pastoor Ronse werd gehuldigd om zijn gouden priesterjubileum. Inderdaad, hij werd op 21 december 1878 te Brugge tot priester gewijd. Van die dubbele viering getuigt nog het H.Hartbeeld op het kerkhof aan de Snellegemsestraat waar we op het voetstuk lezen:

Zedelgem aan het H. Hart van Jezus
Hulde van de parochianen
aan Z.E.H. Pastoor F. Ronse
op zijn gulden jubelfeest.

Dat werd een waar volksfeest, met stoet en optocht. Huizen bevestigd en versierd, praalbogen overal, en de gevierde 74-jarige pastoor werd op zijn uitgestrekte parochie (de parochie St.-Elooi bestond toen nog niet maar maakte deel uit van de St.-Laurentiusparochie) rondgevoerd in een open koets. Ook voor die gelegenheid werden overal aan de huizen huldeadressen uitgehangen, zowel als eerbetuiging aan het H. Hart als aan de gevierde parochieherder. Drukker Deketelaere had er zijn werk mee en om de 63 verschillende huldebrieven bij de juiste man te brengen, schreef hij eigenhandig op de onooglijke kladblaadjes de naam van degene voor wie het bestelde drukwerk bestemd was. Zo kunnen we ons een beeld vormen van wat er allemaal in de Zedelgemse straten te zien en te lezen viel. Ze alle 63 hier publiceren zou wel wat van het goede te veel zijn. Daarom kiezen we er enkele uit die typerend

zijn voor de omstandigheid

Enkele schrandere geesten hadden moeite noch inspanning ontzien om een chronogram op te stellen. Ik zeg wel: 'geen moeite en inspanning' en 'schrandere geesten', want het opstellen van zo'n huldeadres is niet van de poes, daar de som van de letters van de tekst die als romeins cijfer een waarde voorstellen, moeten het jaartal weergeven. Zo vonden we op het huis van notaris Berquin de volgende tekst:

WIE Van U zaL VerkLaren	=	126
Wat aL goeDs In VIJftIg Jaren	=	570
hIJ, De prIester goDs, VerrIChtte?	=	1109
Waar hIJ In hUIze gIng,.. hIJ stIChtte!	=	123
	=	-----
	=	1928

Bij Dr. D. Van de Voorde kon men lezen:

aLs prIester VIJftIg Jaar	=	60
WroCht hIJ aLhIer aLDaar	=	713
VoL bIJVaL	=	112
oVeraL	=	55
WIJ zIJn aLLeN bLIJ	=	166
VLeChten Voor U JUbELkronen	=	221
zIngen "goD zaL 't Loonen"	=	601
	=	-----
	=	1928

Op de gevel van de St.-Leoschool prijkte volgend chronogram, uit de pen van Br. Julien, toen onderwijzer aan de St.-Leoschool en bibliothecaris:

U, zoet Hart Van JesUs teer	=	16
SInt Leo's JeugD	=	552
en UWe VreugD	=	520
sChenk VeeL zegen LIeVe Heer	=	211
Vree en VLIJt	=	62
NU, aLtIJD	=	557

= 1928

Daar het een dubbele viering was, vonden sommigen het noodzakelijk van twee huldeadressen uit te hangen. Zo kon men bij bakker De Vlieghere op het Kerkplein lezen:

*Van tarwe en rogge 'k bakke brood
Voor ieders goest en zijnen nood
Maar Gij o Heer door 's priesters woord
Verschaft ons brood dat leidt tot de Hemelpoort.*

en ernaast:

*Heilig Hart van Jezus, liefdekoning
troont in ons hart en in onz' woning.*

August Goegebeur wist in zijn huldegedicht beide feesten te verwerken:

*Mede Burgers van Dorpen en Steden
Over uwe komst zijn wij te vreden
Want wij vieren vandaag gewis
't Feest van onzen Herder Jubilaris
Maar bovenal met Hert en geest
Dat schoone Heilig Herte feest.*

Zonder franjes dichtte Remi De Ketelaere:

*Hij pareert dat
Gij pareert dit
Voor het H. Hart*

*Pareer ik mijn artikel
Aan mijn deuregat.*

Bij P. Misseeuw kon men lezen:

*Wij nemen U als koning aan
En willen voor U strijden gaan
Kom, Jezus, in mijn lieve woon
Hier wacht op U een koningstroon.*

En bij Jan Debusschere:

*Wij sloten heden een verbond
met Jesus in ons woning
Dus juichen wij met hert en mond
Heil Jesus onzen Koning.*

Camiel De Ketelaere schreef:

*Heilig Hert! blijf bij ons als Koning
De meester vol liefde, de vriend in ons woning
Zegen mij alsook mijne vrouw
Wij blijven U met hert en ziel getrouw.*

De tijden zijn veranderd. Met een tikje heimwee denken we eraan hoe een hele dorpsgemeenschap zich kon inzetten om de dorpsheer of burgemeester hartelijk te vieren. Ook hieruit blijkt dat men toen zijn christelijke overtuiging niet onder stoelen of banken stak, maar er ronduit voor uitkwam. Zulke vieringen zijn nu niet meer denkbaar: godsdienst is privaatzaak geworden. Of niet?

Met dank aan dhr. A. Kempinck
die me de documentatie bezorgde.

Br. Victor Deceuninck
Groenestraat 29
8210 Zedelgem

NIEUWE PUBLICATIE VAN DE HEEMKUNDIGE KRING
PASTOOR RONSE

Zopas verscheen van de hand van onze secretaris Géry Cappon:

**“DOOPSELS EN GEBOORTEN
IN ZEDELGEM, 1792-1805”**

in beperkte oplage.

De prijs bedraagt 250 fr.

Wie deze bronuitgave, die 124 bladzijden telt, wil bekomen,
schrijfje 250 fr + 50 fr verzendingskosten over op rekeningnummer
001-0771018-41 of 738-1172056-27
van Heemk. Kring Pastoor Ronse te Zedelgem.

Het werk kan ook afgehaald worden bij

Patrick Arnou, Burg. J. Lievensstraat 12 te Zedelgem.
(Alleen op maandag, woensdag en vrijdag van 10 tot 17.00 u)

Dan betaalt u slechts 250 fr.

